

# S HORAMI ZA ZÁDY

Text Jana Patková  
Foto Petr Bíma,  
Milan Drahoňovský

Zatímco majestátní bukové porosty severních svahů Jizerských hor vešly po svém zapsání na seznam světového dědictví UNESCO ve všeobecnou známost, o městečku Raspenava se toho příliš neví. Přitom Jizerskohorské bučiny leží z velké části právě v katastru Raspenavy.

*„Snažíme se návštěvníkům vysvětlovat, o co jde,“ říká starosta Raspenavy Málek. „Mnozí čekají něco jako Český Krumlov: přijedu, zaplatím, prohlédnu si a odjedu. Jenomže bučiny, to je nádherná volná příroda, v každém ročním období jiná. Je možné ji objevovat vlastně donekonečna.“*

Byť je Raspenava, co se bučin týče, přímo „v centru dění“, nedá se říci, že by byla zalobována turisty. Ti, kteří se tu přeci jenom ubytují, jsou ale díky tomu příjemně překvapeni klidem a pohodou, v jaké mohou krásy Raspenavy a jejího okolí objevovat. Dobrou základnou jsou chatičky a kemp na koupališti, tedy Rekreační a sportovní areál Smědá v pomyslném středu městečka, ve kterém budete marně hledat náměstí. Není to ale zdaleka jediná zvláštnost Raspenavy...

## ČAS PLYNOUCÍ JAKO VODA VE SMĚDĚ

Lidé se odnepaměti usídlovali kolem vodních toků, což platí i o Raspenavě rozkládající se na obou březích řeky Smědá. Řeka sem přitáhla výrazněji více lidí už během německé kolonizační vlny ve 13. a 14. století, bouřlivý rozvoj Raspenava a vlastně i všechny obce v údolí Smědě zažily v průmyslovém 19. století. Při pohledu na poklidný ráz údolí by dnes málokoho napadlo, kolik továren tady v minulosti využívalo blízkosti vodního toku. Největší z nich byla Richterova textilka, z jejíhož rozsáhlého areálu zbylo několik budov a zděný holubník ve tvaru věžičky. Ten býval romantickým doplňkem rozsáhlého parku, který náležel k vile továrníka Gustava Richtera. To všechno už odnesl čas, textilní stroje utichly v později znárodněné továrně v roce 1993. Jen bílý holubník stojí, jako

by ho tu zapomněli spíš filmaři než uplynulá století. Je možné ho obdivovat ze silnice. Honosnou upomínkou na raspenavskou továrnickou rodinu je jejich hřbitovní kaple na místním hřbitově. Znalci architektury pak určitě ocení sousední kostel a faru, na jejichž vzhledu se tu více (fara) a tu méně (kostelík) podepsala secese. Ve stejném slohu je vystavěna Jägerova vila, kterou nechal pro svou dceru a jejího muže vybudovat továrník Richter.

Lidé přicházejí a odcházejí, příběhy zůstávají. Někdy proto, že je připomínají smírčí kříže, jichž je v Raspenavě několik. Ten nejznámější nechal v Luhové ulici podle pověsti vytesat otec, který omylem zastřelil své dítě.

Kostel Nanebevzetí Panny Marie a hrobová kaple (vpravo) Richtera tvoří jedno z center městečka





Křížků a božích muk je v okolí Raspenavy velké množství. K nejkrásnějším patří křížek u Staré poutní cesty, jehož malebné pozadí tvoří vrcholy Svinské čelo a Ořešník

Obrysy dávného příběhu jsou ale rozostřené: podle jedné verze se jednalo o koláře Johana Hána, který si kvůli velké bolesti hlavy spletl svého synka s kejhající husou. Podle jiné byla obětí dcerka z blízkého statku. Kříž shlíží na zákoutí řeky Smědé, která poklidně odtéká směrem k nedalekému Frýdlantu.

Místní ale vědí, že dokáže pořádně zahrozit. Historie povodní na Smědé je poměrně bohatá, tu největší, tisíciletou, všichni dosud pamatují. 7. srpna 2010 s sebou voda odnesla domy, mosty, lávky, silnice a bohužel také životy. Náprava škod trvala dlouho, dnes už jsou ale jizvy zahojené a své hosty vítá upravené a přívětivé městečko.

### MĚSTO PROPLETENÉ S PŘÍRODOU

Raspenava je jedno z nejzvláštnějších měst, která u nás najdete: nejen že nemá žádné náměstí, navíc se tak usilovně proplétá s okolní přírodou, že je těžké určit,

Šolcův rybník v podzimním slunci, které buky barví dozlatova





Do katastru města patří i hluboké lesy na svazích Jizerských hor, sahající do až nadmořské výšky 800 metrů

kde jedno končí a druhé začíná. Hodně zřetelné je to v osadě Peklo, jež je součástí Raspenavy. Dříve se tu těžila rašelina pro nedaleké Lázně Libverda, později byl na stejném místě vybudován rybník Petr. Dnes je Peklo jen řídce obydleno, většinu domů užívají chalupáři. A chalupu tu míval také spisovatel Václav Kaplický. V domku, který stále stojí, napsal romány *Železná koruna* a *Kladivo na čarodějnice*.

Ovšem i z jiných částí města je do přírody víc než blízko. Stará poutní cesta, dnes vyznačená modrou turistickou značkou, vede z Luční ulice přímo do srdce Jizerskohorských bučin. Kdo se po ní vydá, dotkne se všech krás raspenavského genia loci: z ulice Luční, sledující tok Smědé a zástavbu kolem ní, se odpoutává a noří do luk a pastvin. Míjí několik křížků, božích muk i rybníček Netík. Mnohé kříže jsou krásně opravené a nesmírně působí-

vé na pozadí tvořeném strmými severními svahy Jizerských hor. K nejkrásnějším patří Kříž sedláka Pepka na křižovatce u Farské louky. Tady už začíná cesta stoupat vzhůru pod stinnou ochranou mohutných buků, kolem Kamene republiky a Emauzského obrázku až nakonec dosáhne Viničné stezky. Tato už téměř stoletá cesta patří k nejkrásnějším v celých horách. Vine se kamenitými severními stráněmi porostlými nádhernými buky,

kteří během roku rozehrávají přímo magické představení – od světle zelené jarní naděje přes vlidný letní stín a podzim hořící ve žluto-červených barvách až k čistotě zimního kontrastu černé a bílé.

### TADY SE NESPÍ, TADY SE TANČÍ

*„Mnozí ani netuší, kolik toho tady funguje, jak bohatý spolkový život Raspenava má,“* odpovídá starosta Josef Málek na otázku, co se právě jemu na podhorském městě líbí. *„Je úžasné, jak se dobrovolníci ze spolků zapojují do kulturního života. Kdyby oni nepořádali své akce, tak kdo?“* Pokládá řečnickou otázku jeden „z nich“ – Josef Málek je totiž, stejně jako místostarosta Jaromír Hanzl, zároveň dobrovolným hasičem. Každý ví, že právě na hasiče se spoléhá při pořádání plesů, čarodějnic a jiných akcí.

V Raspenavě jsou ovšem činní také včelaři, zahrádkáři, myslivci, šachisté, turisté, rybáři či chovatelé drobného zvířectva. *„Spolků je dohromady více než dvacet, nesmíme zapomínat na ty sportovní,“* doplňuje starosta Málek. Třeba sportovní taneční klub Jiskra Raspenava dosahuje celkem významných úspěchů a tanečnice z celé země sem pod Jizerské hory přitahuje soutěží O raspenavský taneční stříbrček. Pro místní děti pak organizuje třeba mikulášské nadílky či maškarní bály. *„Podobných akcí, a nejen pro děti, se v Raspenavě koná ročně víc než šedesát. Dělalí je zdejší lidé pro lidi. Za to jim patří velké uznání,“* považuje si starosta Josef Málek „svých“ obyvatel. Díky nim není Raspenava ospalým pohraničním koncem světa, ale příjemným maloměstem s fantastickým okolím. ■

Zděný holubník, dnes kulturní památka, býval součástí parku, který náležel k vile továrníka Richtera

